

ברק, חזק אצל העשירים

אריה ארנון*

התופעה לא ממש חדשה אך בכל זאת חשוב לשים לב גם אליה. במעוזי העושר הישראלי ברק נפל פחות מאשר בכל קבוצה אחרת. מר מוזי וורטהיים, תומך וותיק של שרון, שם לב וניסח זאת כך: "שם חושבים שכדאי לעשות כל ויתור פוליטי ובלבד שיווצר שקט לכלכלה" (גלובס 7.2.01).

כלאמר, העניים לא מוותרים לערבים, בין השאר משום שהאינטרסים שלהם לא תלויים בוותורים. "רעש" רע רק לכלכלת העשירים. הללו מוותרים, כי השלום (במרכאות?) משרת דווקא אותם. מוזי וורטהיים, עשיר כמדומני, פועל בניגוד לאינטרס המעמדי שלו. מענין, לא?

ראשית, בו נאמר בגלוי, "רעש" רע מאד לכלכלה. אי וודאות ידועה בספרות הכלכלית כגורם מזיק ביותר. המאבק באינפלציה מוסבר כל העת בנזק שבאי יציבות מחירים. הנזקים של חוסר שקט הם אדירים. משקיעים בורחים, מלאים נהרסים, ספקות ביחס לעתיד מונעים פעילות. זה היה נכון בעבר ונכון שבעתים במשק הפתוח והמשולב של ימינו. הפעילות הכלכלית תנדוד למקומות בהם יש שקט וודאות.

אך בכל זאת, מה טוב באמת לעניים? האינטרס של השכבות החלשות בחברה הוא בשניים: שלום ומדיניות כלכלית שוויונית. שלום חשוב לא רק כי שקט חיוני לכלכלה, אלא מכיוון ששקט מאפשר הפניית משאבים מבטחון להוצאות אזרחיות, כאלה שיגיעו לחלשים, יביאו להשקעות בחינוך ובבריאות. שקט חיוני אפילו כדי לחשוב על צדק חברתי.

אך אצלנו אין מי שמנסה למכור את הזוג "שלום ושוויון". בישראל צריך, כבר שנים רבות, לבחור רק באחד מהשניים: תהיה המדיניות יונית או ניצית, תמיד היא תבוא בזיווג למדיניות כלכלית שמרנית. לא היה בישראל, כבר שנים רבות, ייצוג לדרך חברתית. כך היה אצל מר נתניהו שבחר בשר האוצר נאמן ותמך בנגיד פרנקל, כך היה אצל ברק (שוחט באוצר והנגיד שמינה, קליין) וכך יהיה אצל מר שרון. אין בשנים האחרונות כל וויכוח בין המחליטים על המדיניות הכלכלית, הם מרסנים פיסקלית, מרסנים מוניטרית, מקצצים את התקציב, מחוררים את רשת הבטחון החברתית ומפריטים. מר וורטהיים, דרך אגב, תומך בחבילה השמרנית.

האם ייתכן שלא רק מר וורטהיים, אלא גם העניים פועלים בניגוד לאינטרסים שלהם? במה כדאי לעניים לתמוך? העשיר השמרן חושב שהעשירים האחרים, מצביעי ברק, הם יונים כי כדאי להם. יכול להיות. אך אולי הגיע העת לתת גם לעניים לבחור בחבילה שתואמת את האינטרסים שלהם: שלום ומדיניות חברתית?

מר וורטהיים מרוצה כנראה שלעניים אין אלטרנטיבה ממשית: העניים שהניציות חשובה להם מעדיפים את המדיני על החברתי ומצביעים יחד עימו; העניים היונים, כן יש צירוף כזה, נאלצים לבחור בין השניים ורק מעטים מצביעים שלום. ומדוע? מכיוון שנביאי השלום בישראל אף פעם לא דאגו לאינטרסים של השכבות החלשות.

* הכותב פרופסור לכלכלה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב ויו"ר העמותה "מחויבות לשלום ולצדק חברתי".